

IES SAN TOMÉ DE FREIXEIRO

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

4º de E.S.O.

Curso 2019-20

ÍNDICE

1- PROXECTO CURRICULAR DE XEOGRAFÍA E HISTORIA	3
2- MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.....	3
3- OBXECTIVOS XERAIS DE ETAPA.....	3
4- METODOLOXÍA DIDÁCTICA NA E.S.O	5
5- PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	5
5.1- SISTEMA DE CUALIFICACIÓN.....	6
5.2- INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.....	6
5.3- AVALIACIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE.....	6
5.4- AVALIACIÓN INICIAL	7
6- PUBLICIDADE AO ALUMNADO E PAIS.....	7
7- PROCEDEMENTOS DE RECUPERACIÓN.....	8
7.1. PROCEDEMENTOS DE RECUPERACIÓN DURANTE O CURSO	8
7.2. RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES	8
8 - CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR DO CENTRO	9
8.1. AVALIACIÓN DO PLAN LECTOR	10
9- CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE INTRODUCCIÓN DAS TIC	11
9.1. UTILIZACIÓN DAS TIC NA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA	11
10. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DOCENTE.....	12
11- PROGRAMACIÓN DE XEOGRAFÍA E HISTORIA	13
11.1. CONTIDOS E METODOLOXÍA NA LOMCE	13
11.1.1- CUARTO CURSO.....	14
11.1.1.1. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN.....	14
11.1.1.2. OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN,	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E COMP. CLAVE
11.1.1.3. Concreción de estándares e INDICADORES DE LOGRO	16
11.1.1.5. COMPETENCIAS CLAVE E A SÚA AVALIACIÓN	30

1. PROXECTO CURRICULAR DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

Comprende a materia de Xeografía e Historia nos dous ciclos da ESO:

1º CICLO: 1º, 2º e 3º de ESO.

2º CICLO: 4º de ESO.

2. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

2.1. LIBRO DE TEXTO:

4º de ESO: "Xeografía e Historia". Serie Descubre . Proxecto Saber Facer.

Editorial Santillana.

ISBN: 978-84-680-4026-4

2.2. MATERIAIS DO PROFESORADO:

Ademáis do libro de texto dispónse da guía para o profesor e actividades para o alumnado elaborada polas editoriais correspondentes para cada nivel educativo, máis os materiais de elaboración propia de cada profesor ou profesora segundo a súa programación de aula.

Tamén pódese acceder ós materiais curriculares dixitais das editoriais correspondentes.

3. OBXECTIVOS XERAIS DA ETAPA

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuizos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para

identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuindo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

4. METODOLOXÍA DIDÁCTICA NA E.S.O.

A metodoloxía máis apropiada para esta etapa é a baseada no construtivismo. Trátase pois dunha **metodoloxía activa e participativa**, de carácter comprensivo. Nestas idades é preciso tamén ter en conta os estudos de Piaget sobre o desenvolvemento cognitivo, por tanto, para manter a atención dos alumnos, convén alternar a explicación do profesor (non máis de 20 minutos de exposición maxistral) coa realización de actividades por parte dos alumnos na mesma sesión.

Prestarase unha atención especial á **adquisición das competencias clave** fomentando a **correcta expresión oral e escrita**. É importante tamén utilizar as TIC como formas alternativas de buscar información. Coa finalidade de promover a comprensión lectora e o uso da información dedicarase un tempo á lectura e ás TIC.

Deberase favorecer o **traballo individual e cooperativo** do alumnado polo que neste ensino activo e de indagación deben incluírse tamén os **traballos en grupo dentro da aula**. Este tipo de actividade require un control rigoroso do traballo por parte do profesorado que terá que avaliar os resultados obtidos polos distintos compoñentes do equipo. É aconsellable que o profesorado fixe con antelación que se vai avaliar e llelo comunique aos alumnos.

Preténdese tamén que o alumnado domine, ao final do curso escolar, un **vocabulario específico** das materias. Hai que ter en conta que a materia inclúe dúas disciplinas diferentes cunha epistemoloxía propia: **Historia e Xeografía**. Deberán adquirir o **vocabulario básico** que lles habilite para o afondamento nestas materias no futuro.

A adquisición do vocabulario farase do máis sinxelo ao máis complexo, establecendo unha gradación da dificultade nos mesmos temas ao longo da etapa. Ao final de cada unidade introducirase unha **actividade de síntese** a través da cal o alumnado deberase lembrar do vocabulario xa estudado.

Utilizarase na medida do posible o contorno próximo nos temas relacionados coa xeografía ou a arte, e a **contextualización dos períodos históricos** no estudo de tódalas materias da etapa. Por iso é fundamental a utilización de **eixes cronolóxicos**, esquemas e resumos.

5. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN

A avaliación do proceso de aprendizaxe constitúe unha fase fundamental do proceso educativo, terá carácter formativo e orientador e levarase a cabo tendo en conta os diferentes elementos do currículo: as competencias básicas, os obxectivos, os contidos e os criterios de avaliación especificados para cada curso e ciclo desta etapa educativa.

A avaliación positiva requirirá que o alumnado:

- Domine os contidos mínimos en relación aos criterios de avaliación sinalados.
- Sexa capaz de desenvolver un traballo diario na clase.
- Elabore informes pulcros e claros.
- Participe activamente nos traballos en grupo.
- Adquiera o vocabulario específico da materia tratada.

A LOMCE presenta importantes innovacións no que se refire ó proceso avaliativo establecendo unha gradación que atende a todos os aspectos da avaliación:

AVALIACIÓN DE CONTIDOS, mediante probas de control coas que se poderá comprobar o nivel de adquisición dos principais **conceptos e procedementos**.

AVALIACIÓN POR COMPETENCIAS, mediante probas que avalían o grao de adquisición das **competencias clave**.

RÚBRICAS DE AVALIACIÓN, mediante un documento para cada unidade didáctica que rexistre o grao de avance do alumnado de acordo cos **estándares de aprendizaxe**.

AVALIACIÓN EXTERNAS DE FIN DE ETAPA en primaria e secundaria. Establécense catro **avaliacións externas**, dúas en Primaria (cursos 3º e 6º) con carácter de diagnóstico, e dúas en Secundaria e Bacharelato (4º de ESO e 2º de Bacharelato) con efectos académicos, xa que se o alumnado non as supera no

poderá obter o título de Graduado en ESO e de Bacharelato respectivamente.

5.1 SISTEMA DE CUALIFICACIÓN

Os resultados da avaliación na E.S.O. expresaranse nos termos seguintes: insuficiente (IN), suficiente (SU), ben (BE), notable (NT) e sobresaliente (SB), acompañadas dunha cualificación numérica na escala do 1 ao 10, sen cifras decimais, considerándose cualificación negativa o insuficiente e positivas as restantes, correspondendo ao IN do 1 ao 4, ao SU o 5, ao BE o 6, ao NT o 7 e 8 e ao SB o 9 e 10.

A cualificación final será a media aritmética das tres avaliacións. Cando a nota media das avaliacións resulte con números decimais aproximarase ao número enteiro máis próximo. Por exemplo, dende 4 a 4,5 aproximarase a 4. Dende 4,6 a 4,9 aproximarase a 5.

En caso de que un alumno ou alumna sexa sorprendido copiando nalgún control será cualificado/a nesa proba cun 0.

En cada avaliación o profesorado terá en conta, ademáis da nota das probas, as actividades desenvolvidas na aula, que contribuirán a subir a cualificación.

5.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Serán variados, incluíndo:

- Probas obxectivas
- Exposicións orais
- Temas a desenvolver
- Elaboración e comentarios de gráficas, táboas, organigramas e eixes cronolóxicos.
- Traballos individuais e en equipo.
- O caderno de clase.

5.3. AVALIACIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

Na LOMCE as Competencias son un conxunto integrado de capacidades (coñecementos, estratexias, destrezas, habilidades, motivacións, actitudes...) que o alumnado debe desenvolver para dar resposta ós problemas cotidianos. Baseándose no Marco de Referencia Europeo para as **competencias clave na aprendizaxe**

permanente (Recomendación 2006/962/EC do Parlamento Europeo e do Consello, de 18 de decembro de 2006), a LOMCE define sete competencias que o alumnado debe adquirir ó final da súa traxectoria académica:

COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA (CL): É a habilidade para expresar e interpretar conceptos, pensamentos, sentimentos, feitos e opinións de forma oral ou/e escrita (escoitar, falar, ler e escribir), e de interactuar lingüísticamente dun xeito adecuado e creativo en todos os contextos.

COMPETENCIA MATEMÁTICA E COMPETENCIAS BÁSICAS EN CIENCIA E TECNOLOXÍA (CMTC): Integra a habilidade de aplicar os conceptos matemáticos, coa finalidade de resolver problemas en situacións cotidianas, xunto coa capacidade de aplicar o coñecemento e o método científico para explicar a natureza.

COMPETENCIA DIXITAL (CD): Implica o uso seguro e crítico das tecnoloxías da información e a comunicación na formación, o traballo e o lecer.

APRENDER A APRENDER (AA): Engloba as habilidades necesarias para aprender, organizar a propia aprendizaxe e xestionar o tempo e a información eficazmente, xa sexa de forma individual ou e grupo.

COMPETENCIA SOCIAL E CÍVICA (SC): Recolle os comportamentos que preparan ás persoas para participar dunha maneira eficaz e construtiva na vida social, profesional e cívica, nunha sociedade cada vez máis diversificada e plural.

SENTIDO DE INICIATIVA E EMPRENDEMENTO (IE): Fai referencia á habilidade de cada persoa para transformar as ideas en actos, poñendo en práctica a súa creatividade, á capacidade de innovación e asunción de riscos, ás aptitudes necesarias para a planificación e a xestión de proxectos.

CONCIENCIA E EXPRESIÓN CULTURAL (CEC): Implica apreciar a importancia da expresión creativa de ideas, experiencias e emocións a través de distintos medios (música, literatura, artes escénicas, artes plásticas...).

5.4. AVALIACIÓN INICIAL

Para a realización da avaliación inicial, cada profesor ou profesora elaborará e cualificará unha proba que medirá as competencias clave dos cursos anteriores, cuxos resultados serán rexistrados documentalmente.

Periodicidade coa que se farán probas escritas (cada cantos temas, cantas por trimestre ou avaliación, etc.)

Realizárase como mínimo unha proba escrita por avaliación. O número de probas e o número de temas que entrarán en cada proba déixase a criterio de cada profesor/a.

Como se cualifican as probas, os traballos individuais ou colectivos, o traballo no caderno de clase, a observación do traballo na aula (ponderación, redondeo...)

A cualificación deste tipo de probas servirá para redondear a nota da avaliación cando esta resulte con números decimais. En caso de que un alumno ou alumna sexa sorprendido copiando nalgún control será cualificado/a nesa proba cun 0.

Como se calcula a cualificación de cada unha das avaliacións (ponderación, redondeo...)

A cualificación final será a media aritmética das probas realizadas nesa avaliación. Cando a nota media resulte con números decimais aproxímarase ao número enteiro máis próximo, redondeando ó alza ou á baixa segundo a cualificación do traballo realizado polo alumnado.

Mecanismo/s para recuperar unha proba non superada (no seu caso)

Mecanismo/s para recuperar unha avaliación non superada

Haberá UN EXAME de recuperación para CADA AVALIACIÓN que poderá ser despois de cada avaliación ou ó final de curso. O profesorado de cada materia decidirá a data de realización de dito exame.

É obrigatorio presentarse ao exame de recuperación para todos os alumnos e alumnas que obtiveran unha nota inferior a 4,5 na media da avaliación correspondente. A nota a considerar para a media final, será a máis alta, entre media da avaliación e a da propia recuperación, agás os casos nos que no exame de recuperación teñan unha nota máis de 1,5 inferior á obtida na media da avaliación correspondentei

Como se calcula a cualificación final da materia na avaliación ordinaria:

A cualificación final será a media aritmética das tres avaliacións. Cando a nota media das avaliacións resulte con números decimais aproximarase ao número enteiro máis próximo. Por exemplo, dende 4 a 4,5 aproximarase a 4. Dende 4,6 a 4,9 aproximarase a 5.

6. PUBLICIDADE AO ALUMNADO E PAIS

En cumprimento da Orde 21 decembro 2007 (DOG 7 xaneiro 2008-artigo 8º1), ao comezo do curso cada profesor ou profesora dará a coñecer aos seus alumnos os contidos desta programación, informando aos grupos nos que vai impartir clase, especialmente de:

- Os obxectivos, contidos e criterios de avaliación esixibles para superar a materia.
- Os criterios de cualificación, procedementos e instrumentos de avaliación que se utilizarán, incluíndo o programa de recuperación de materias pendentes de cursos anteriores.

Ademais, o alumnado e os pais poderán ter acceso ao contido desta programación e aclarar calquera dúbida relacionada coa materia dirixíndose en primeiro lugar á xefatura de estudos do centro e en segundo lugar á xefatura do departamento.

7. PROCEDEMENTOS DE RECUPERACIÓN

7.1 PROCEDIMENTOS DE RECUPERACIÓN DURANTE O CURSO

Haberá UN EXAME de recuperación EN CADA AVALIACIÓN. O profesorado de cada materia decidirá a data de realización de dito exame.

Proba extraordinaria de setembro: O alumnado que suspenda a materia en xuño ten dereito a unha proba extraordinaria en setembro cuxas datas serán establecidas pola Xefatura de Estudos.

Consistirá en 5 PREGUNTAS: Unha pregunta será de vocabulario, dúas serán prácticas e dúas teóricas.

Descrición do tipo de proba: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.

En 4º DE ESO a proba consistirá en 5 PREGUNTAS: Unha pregunta será de vocabulario, dúas serán prácticas e dúas teóricas.

Como se calcula a cualificación

Cada pregunta valorarase en 2 puntos

7.2. RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES

Mecanismos para o seguimento (clases de recuperación, traballos, reunións de seguimento, docente encargado da supervisión, etc.)

O alumnado de ESO que teña pendente a materia de XEOGRAFÍA e HISTORIA poderá recuperala por avaliación continua mediante a aplicación dun programa de reforzo elaborado e avaliado polo/a profesor/a responsable de seu seguimento, que será quen imparte clase no curso no que estea matriculado o alumno. O xefe de departamento encargarse da elaboración, vixilancia e corrección dos exames parciais e da vixilancia e corrección das probas de maio e de setembro elaboradas polo departamento.

Cada profesor ou profesora encargarse de informar ó seu alumnado sobre o programa de reforzo e a materia obxecto de exame que corresponde a cada parcial.

O alumnado que suspenda os exames parciais terá dereito a presentarse ás PROBAS FINAIS DE MAIO que establecerá a Xefatura de Estudos. E, no caso

de suspender en maio, poderá presentarse a unha PROBA EXTRAORDINARIA EN SETEMBRO.

Como se avalía (avaliacións parciais, avaliación final, cualificación de traballos realizados, etc.)

Para os alumnos e alumnas que cada profesor/a determine, en función da superación do programa de reforzo, establécense DOUS EXAMES PARCIAIS nos que se dividirá a materia:

1º EXAME: mércores , 20 novembro de 2019, ás 17:00 h., nas aulas do primeiro andar.

2º EXAME: mércores, 14 de abril de 2020, ás 17:00 h. nas aulas do primeiro andar.

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeos, etc.)

Os exames cualifícaranse sobre 10. A nota final será a media aritmética dos DOUS PARCIAIS, que no caso de resultar un número decimal se aproximará ao número enteiro máis próximo. Desde 4 a 4,5 aproxímarase a 4. Desde 4,6 a 4,9 aproxímarase a 5.

Descrición do tipo de proba extraordinaria: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.

Consistirá en 5 PREGUNTAS: Unha pregunta será de vocabulario, dúas serán prácticas e dúas teóricas.

Como se calcula a cualificación da proba

Cada pregunta valorarase en 2 puntos.

8. CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR DO CENTRO

O Currículo de Educación Secundaria de Galicia, no seu Anexo IV, establece o Proxecto Lector do Centro: "...O profesorado de todas e cada unha das áreas e materias de todos os niveis educativos, **incluírá nas súas programacións as actividades previstas no proxecto segundo a temporalización que nel se acorde**, determinando a dedicación real dun tempo mínimo diario para a lectura e a inclusión de prácticas de comprensión e fomento da lectura e da escritura...". "...Realízase unha avaliación continuada dos avances ou dificultades da posta en marcha do proxecto e das súas concrecións nos plans anuais de lectura. Para a avaliación de aspectos relacionados co hábito lector teranse en conta non só os índices de lectura, senón tamén a capacidade do alumnado para avanzar na súa competencia literaria e ser quen de enfrontarse a textos cada vez máis complexos, así como a súa actitude diante da lectura como medio para a aprendizaxe, fonte de pracer e recurso para o desenvolvemento persoal".

Existen catro dimensións xerais da competencia lingüística, que son:

- **Falar e escoitar**, é dicir, ser competente na expresión e comprensión de mensaxes orais que se intercambian en situacións comunicativas diversas.
- **Ler**, é dicir, ser competente á hora de comprender e usar textos diferentes con intencións comunicativas tamén diferentes.
- **Escribir**, é dicir, ser competente á hora de compoñer diferentes tipos de texto e documentos con intencións comunicativas diversas.

8.1. AVALIACIÓN DO PLAN LECTOR

O dominio e progreso das competencias lingüísticas nas dimensións de falar e escoitar, e ler e escribir, terá que comprobarse a través do uso que fai o alumnado en situacións comunicativas diversas. Poden servir de pautas os seguintes exemplos de situacións, actividades e tarefas, que na súa maioría se realizan diariamente e que se poden considerar para avaliar a consecución desta competencia:

FALAR E ESCOITAR

- Presentación de debuxos, fotografías, mapas etc. coa intención de que o alumnado, individualmente ou en grupo reducido, describa, narre, explique, razoe, xustifique, valore a propósito da información que ofrecen estes materiais.
- Presentación pública, por parte do alumnado, dalgunha produción elaborada persoalmente ou en grupo, sobre algúns dos temas que poidan tratarse en clase.
- Exposición en voz alta dunha argumentación, dunha opinión persoal, dos coñecementos que se teñen arredor algún tema puntual, como resposta a preguntas concretas ou a cuestións máis xerais, como poden ser: "Que sabes de...?", "Que pensas de...?". "Que queres facer con...?". Que valor das a...?". "Que consello darías neste caso?".

LER

- Facer **lectura en voz alta**, en todas as sesións de clase, da parte correspondente aos contidos que hai que tratar nesa sesión, do libro de texto ou calquera outro documento usado como recurso, e avaliar certos aspectos como: velocidade, entonación, corrección, ritmo, fonética.
- A partir da lectura do enunciado das actividades que hai que desenvolver, obter a idea principal da cuestión que se propón, para poder dar a resposta adecuada. Sobre todo, da lectura dos enunciados dos exercicios.
- A partir da lectura dun texto determinado (periódico, revista...), indicar que cadro, que representación, que gráfico, que título de entre diversos posibles é o máis adecuado para o conxunto do texto ou para algunha parte, e extraer conclusións.
- Busca e realización de biografías de grandes personaxes e lectura de parte destas.

ESCRIBIR

- Compoñer un texto libre sobre un determinado tema, a partir dalgunha razón que o faga necesario.
- A partir da lectura dun texto determinado, elaborar un resumo.

- Escribir ao ditado ou realizar outro exercicio ou actividade que o profesor pode propoñer en calquera momento como complemento aos contidos tratados nas sesións de traballo.

9. CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE INTRODUCCIÓN DAS TECNOLOXÍAS DA INFORMACIÓN E COMUNICACIÓN

O Currículo de Educación Secundaria de Galicia, tamén establece un plan de introdución das TIC no Anexo VI (páx. 422): "**...resulta necesaria a creación dun Plan de integración das tecnoloxías da información e a comunicación a nivel de centro e de aula** coa participación activa de todo o equipo docente que, **unha vez aprobado, se incorporará á programación xeral anual de centro**, e a súa avaliación, á memoria deste. Cada proxecto será único atendendo ás características e ás posibilidades que se poden acadar tendo en conta a situación xeográfica, o tipo de alumnado, a formación do profesorado e as infraestruturas dispoñibles..."

As TIC ofrecen ao alumnado a posibilidade de actuar con destreza e seguridade na sociedade da información e comunicación, aprender ao longo de toda a súa vida e comunicarse sen limitacións das distancias xeográficas nin dos horarios ríxidos dos centros educativos. Ademáis, pode utilizalas como ferramentas para organizar a información, procesala e orientala cara á aprendizaxe, o traballo e o ocio.

Pódense establecer as seguintes dimensións para agrupar estas competencias no currículo escolar:

- O uso de SISTEMAS INFORMÁTICOS
- O uso de INTERNET
- O uso de PROGRAMAS BÁSICOS.

9.1. UTILIZACIÓN DAS TIC NA MATERIA DE CIENCIAS SOCIAIS

As novas tecnoloxías teñen cabida na materia de CIENCIAS SOCIAIS, desde a proxección mediante o canón de video de

diapositivas, documentais ou presentacións en **PowerPoint**, ata a busca e selección de información en **internet**, utilización de **follas de cálculo** e **procesadores de texto**, ou desenvolvemento dunha **páxina web** por un grupo de alumnos e alumnas. Por exemplo :

- Uso de procesadores de texto para redactar, revisar a ortografía, facer resúmenes, engadir títulos, imaxes, ligazóns, gráficos e esquemas sinxelos.
- Usos sinxelos das follas de cálculo para organizar a información (datos) e presentalade forma gráfica.
- Utilización de programas de correo electrónico.
- Uso de programas navegadores e de enciclopedias virtuais.
- Usos sinxelos de programas de presentación (PowerPoint ou similares).
- Internet: busca e selección crítica da información.
- Entre as páxinas web dispoñibles que podemos utilizar selecciónanse as seguintes:

[http:// librosvivos.net](http://librosvivos.net)

[http:// www.secundaria.profes.net/](http://www.secundaria.profes.net/)

[http:// www.smconectados.com/](http://www.smconectados.com/)

<http://www.geohistoria.net>

<http://www.socialesweb.com>

<http://www.gh.profes.net>

<http://www.ine.es>

<http://www.artehistoria.com>

<http://www.marm.es>

<http://www.cnice.es>

<http://www.lge>

<http://www.ub.es/histodidactica/links.htm>

http://www.bnm.me.gov.ar/e-recursos/sitios_interes/ciencias_sociales.php

<http://www.profesorfrancisco.es/>

10. PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR A PROGRAMACIÓN DOCENTE

O procedemento para realizar o seguimento da programación e a súa avaliación farase coincidir coas sesións de avaliación, nas que se considerarán, entre outros, os seguintes aspectos:

Sesión de avaliación tras a avaliación inicial.

Nesta sesión de avaliación, como consecuencia da valoración realizada na avaliación inicial, estudarase se a planificación prevista é a adecuada no tocante a:

- Se o alumnado posúe os coñecementos previos necesarios para abordar esta programación docente e, no caso contrario, medidas que se adoptarán.
- Os contidos que se desenvolverán e a súa secuenciación.
- Se as estratexias metodolóxicas previstas son as máis adecuadas para este grupo.
- A organización temporal prevista.
- Se o tipo de actividades previstas é o adecuado ao grupo de alumnado.

Sesións da primeira e segunda avaliación.

Nestas sesións de avaliación analizarase o desenvolvemento da programación docente valorando os seguintes aspectos:

- Se o alumnado vai adquirindo os coñecementos e competencias previstos.
- Se a súa organización temporal está sendo a adecuada.
- Se as estratexias metodolóxicas desenvolvidas son as máis adecuadas.
- Balance xeral e propostas de mellora.

Sesión da terceira avaliación.

Nesta sesión realizarase unha avaliación do desenvolvemento da programación docente facendo maior fincapé nos seguintes aspectos:

- Grao no que se desenvolveu a programación docente.
- Valoración dos resultados académicos, é dicir, en que grao se conseguiron as aprendizaxes e competencias básicas previstas no alumnado.
- En que medida funcionaron as propostas de mellora introducidas nas anteriores sesións de avaliación.
- Análise xeral: valoración do conseguido, análise das posibles causas das dificultades atopadas, propostas de mellora e/ou revisión dalgúns aspectos da programación docente.

11- PROGRAMACIÓN DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

A LOMCE establece cambios na estrutura, nos obxectivos, na organización dos contidos e na metodoloxía da materia de Ciencias Sociais, que pasa a denominarse XEOGRAFÍA E HISTORIA e durante este curso 2016-17 se implanta en todos os niveis educativos.

11.1. CONTIDOS E METODOLOXÍA NA LOMCE

A materia de XEOGRAFÍA E HISTORIA engloba dúas materias diferenciadas tanto nos contidos coma na epistemoloxía: A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano", e en cuarto curso céntrase na globalización. A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos de ESO.

Na secuencia dos tres primeiros cursos de ESO tivéronse en especial consideración dous factores: por unha banda procurouse unha repartición o máis equilibrada posible entre a Xeografía e a Historia nos tres cursos e, por outra, intentouse secuenciar do xeral ao particular, traballando nos primeiros cursos con contidos máis globalizados e incrementando o nivel de complexidade á medida que se avanza na etapa. Dese xeito, procúrase ir da identificación e da localización dos primeiros cursos en Xeografía cara a realización de tarefas máis elaboradas no remate da etapa. A Historia recibe un tratamento semellante, pois os contidos cos que o alumnado traballará

nos primeiros cursos presentan un enfoque máis xeral, que abrangue o devir humano ata o século XVIII e deixa o derradeiro curso da etapa para o estudo da historia contemporánea. En todo caso, a evolución histórica dos dereitos da muller ata a actualidade debe formar parte do desenvolvemento curricular a aplicar na aula.

Deberase ter en conta o traballo de todos os elementos transversais do currículo cando cumpra. Neste sentido, merecen unha mención especial a educación cívica, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, e o traballo con tecnoloxías da información e da comunicación. A materia de Xeografía e Historia é un vehículo adecuado para animar ao emprendemento. Ademais, o desenvolvemento sustentable e o medio, os riscos de explotación e o abuso e maltrato son ineludibles.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

11.1.1. CUARTO CURSO

11.1.1.1. SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN

1º TRIMESTRE

TEMA 1. A CRISE DO ANTIGO RÉXIME

- O Antigo Réxime
- As formas de goberno a comezos do século XVIII
- A Ilustración e a crítica do Antigo Réxime

- A Guerra de Sucesión
- O despotismo ilustrado en España
- Galicia no século XVIII

TEMA 2. REVOLUCIÓNS LIBERAIS E NACIONALISMOS

- A Revolución Americana
- O comezo da Revolución Francesa (1789-1792)
- A radicalización da Revolución
- A Europa napoleónica
- A Restauración
- Novas ondas revolucionarias (1820-1848)
- Os nacionalismos. A unificación de Italia
- A unificación de Alemania

TEMA 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL E OS CAMBIOS SOCIAIS

- A orixe da Revolución industrial
- A Primeira Revolución industrial
- A revolución dos transportes.
- A Segunda Revolución industrial
- Os efectos da industrialización na poboación.
- A sociedade de clases. As clases altas.
- As clases medias e baixas.
- O nacemento do movemento obreiro.

TEMA 4. ESPAÑA NO SÉCULO XIX

- A guerra de Independencia (1808-1814).
- As Cortes de Cádiz
- O reinado de Fernando VII (1814-1833)
- A independencia das colonias hispanoamericanas
- Isabel II e a construción do Estado liberal (1833-1868)
- O Sexenio Democrático (1868-1874)
- A Restauración
- A Revolución Industrial en España
- As transformacións sociais
- Galicia no século XIX

2º TRIMESTRE

TEMA 5. IMPERIALISMO, GUERRA E REVOLUCIÓN

- As grandes potencias na segunda metade do século XIX
- Os factores do imperialismo
- Os grandes imperios coloniais
- A administración colonial e os seus efectos
- A orixe da Primeira Guerra Mundial
- O desenvolvemento da guerra
- As consecuencias da Primeira Guerra Mundial
- As orixes da Revolución rusa
- As revolucións de 1917 e a guerra civil rusa

TEMA 6. O MUNDO DE ENTREGUERRAS

- A fráxil recuperación dos anos vinte
- A Gran Depresión dos anos trinta
- O ascenso dos totalitarismos
- A Italia fascista
- As orixes do nazismo
- A Alemaña nazi: un réxime totalitario
- A formación da URSS (1922-1929)
- A ditadura de Stalin (1929-1953)

TEMA 7. A SEGUNDA GUERRA MUNDIAL

- As causas e o detonante da guerra
- A ofensiva do Eixe (1939-1941)
- A victoria aliada (1942- 1945)
- O Holocausto
- A organización da paz
- As consecuencias da guerra

TEMA 8. ESPAÑA: DA CRISE DO 98 Á GUERRA CIVIL

- O desastre do 98
- A crise da Restauración (1902-1931)
- O triunfo da República e o Bienio Reformista (1931-1933)
- O Bienio Conservador e a Fronte Popular (1933-1936)
- A Guerra Civil
- A vida cotiá durante a guerra
- As consecuencias da Guerra Civil
- Galicia no primeiro terzo do século XX

3º TRIMESTRE

TEMA 9. A GUERRA FRÍA

- A xénese da Guerra Fría
- Os bloques da Guerra Fría
- Dos inicios á coexistencia pacífica (1947-1953)
- Da coexistencia pacífica á crise dos misiles (1953-1962)
- Da máxima tensión á crise (1963 - 1973)
- O rebrote e o final da Guerra Fría (1973- 1991)

TEMA 10. O MUNDO DESDE 1945 ATA A ACTUALIDADE

- Europa occidental: democracia e cambio social
- A Unión Europea, unha iniciativa orixinal
- Estados Unidos, unha gran potencia
- Europa do Leste: a URSS e as democracias populares
- A desaparición do bloque comunista
- O desenvolvemento de Asia oriental
- Tensións e conflitos en América Latina
- Tensións e conflitos en Asia e África
- As potencias emerxentes no século XXI
- O mundo islámico, un espazo en tensión
- O mundo actual: un mundo globalizado
- Retos e problemas do século XXI

TEMA 11. ESPAÑA: DA DITADURA Á DEMOCRACIA

- Os primeiros anos do franquismo (1939-1949)

- Afianzamento do réxime e desarrollismo(1950- 1973)
- O final da ditadura (1973-1975)
- Unha transición sen ruptura
- A Constitución de 1978 e o Estado das Autonomías
- Os gobernos do PSOE (1982-1996)
- A alternancia PSOE-PP (1996-2015)
- Cambios económicos e sociais na España democrática
- Galicia no franquismo e na actualidade

11.1.1.2. OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789				
a c d g h l ñ	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	CSC CAA CCL
			XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	CSC CAA CCL
f h l n ñ	B1.2. Ilustración.	B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	CSC CCEC CCL
f g l n	B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII.	B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.	XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	CSC CMCCT CAA
			XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	CSC CMCCT
Bloque 2. A era das revolucións liberais				
a c d q	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e empiricismo).	B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	CSC CAA CCL

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
u h l	rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	CSC CAA CCL
a c d g h l ñ	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	CSC CAA CCL
			XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	CSC CAA CCL
			XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	CSC CAA CCL
Bloque 3. A Revolución Industrial				
f g h l	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	CSC CAA CCL
g h l	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	CSC CAA CCL
			XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	CSC CAA CCL

Xeografía e Historia. 4º de ESO					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	
a c d h l m	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	CSC CSIEE CCL	
l ñ	B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	CSC	
g l m	B3.5. A ciencia no século XIX.	B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais	XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	CSC CAA CMCCT	
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial					
g h l	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.	B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	CSC CAA CCL	
			XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.		CSC CAA CCL
g l	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	CSC CAA	
g h l	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	CSC CAA	
			XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.		CSC CAA
			XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.		CSC CAA CCL

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a c d g h l	B4.4. Revolución Rusa.	B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	CSC CAA CCL
g h l n	B4.5. A arte no século XIX.	B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	CSC CAA CCL CCEC
			XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	CSC CAA CCL CCEC
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)				
g h l	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	CSC CAA CCL
			XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	CSC CAA
			XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	CSC CAA CCL
a c d h l	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	B5.2. Analizar as causas do auge dos fascismos en Europa.	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auge do fascismo en Europa.	CSC CCL
a c d g h l	B5.3. II República española e a Guerra Civil.	B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	CSC CCL
			XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	CSC CAA CCL
Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)				

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
g l	B6.1. Orixe da II Guerra Mundial.	B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	CSC CAA
g h l	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	CSC CAA
			XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	CSC CAA CCL
			XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	CSC CAA CCL
a d l	B6.3. O Holocausto.	B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	CSC
g h l	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	CSC CAA CCL
			XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	CSC CAA CCL
a d g h l	B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso de descolonizador.	CSC CCL
			XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	CSC CAA
Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético				
a d g h	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno.	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	CSC CAA CCL

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
l		manemento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	CSC
f g h l m	B7.2. Crise do petróleo (1973).	B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	CSC CAA CCL
a c d g h l ñ	B7.3. Ditadura de Franco en España.	B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	CSC CSC CAA CCL
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI				
a d g l	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	CSC CAA CSC
a d g h l	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	CSC CAA CCL
a c d g h i	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	CSC CAA CCL

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
I ñ		distintas interpretacións sobre ese proceso.	XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	CSC CCL
			XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	CSC CAA CCL
a c d g h l	B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.	B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea.	XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	CSC CAA CCL
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI				
e g h l	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	CSC CD CCL CAA CSIEE
			XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	CSC CAA CCL
e f g h l	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	CSC CAA CCL CD

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
eghlmñ	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	CSC CD CAA CCL CMCCT CSIEE
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía				
ghlñ	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúen neles.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural d a l g u n h a s consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	CSC CMCCT CAA CCL
			XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	CSC CAA
			XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	CSC CMCCT CAA
flñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	CSC CMCCT
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CMCCT
flñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	CSC CMCCT

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	CSC CCL

11.1.1.3 CONCRECIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E INDICADORES DE LOGRO: Grao mínimo de consecución 50%
Considerarase superada a materia cando o alumnado consiga cumprir a metade do total dos seguintes indicadores:

1. Entender a formación e desenvolvemento da Ilustración e o Despotismo
2. Ilustrado.
3. Comprender os principais postulados da Ilustración en materia social,
4. económica, política e relixiosa.
5. Identificar ós pensadores ilustrados máis importantes e comentar algunhas das
6. súas propostas: separación de poderes, soberanía popular, etc.
7. Coñecer a importancia histórica, en canto á limitación do poder real, da división
8. de poderes e a Declaración de Dereitos da Inglaterra do século XVII.
9. Saber como se produciu a independencia das colonias americanas e valorar a
10. importancia histórica da Constitución americana.
11. Coñecer os feitos que desencadearon a Guerra de Sucesión ao trono español.
12. Coñecer as características do novo sistema de administración territorial imposto
13. polos Borbóns no século XVIII.
14. Entender o proceso de centralización do poder político da monarquía absoluta de Filipe V e analizar as consecuencias dos Decretos de Nova Planta.

- 15.Describir a política exterior dos Borbóns no século XVIII
- 16.Coñecer os principais aspectos do Despotismo Ilustrado en España, facendo especial fincapé no reinado de Carlos III.
- 17.Coñecer e describir os principais acontecementos da Revolución Francesa e as causas que os impulsaron.
- 18.Describir o paso da Constitución de 1791 ó Imperio napoleónico, diferenciando as posturas e intereses dos diversos sectores sociais.
- 19.Analizar o contexto político e económico da Europa da Restauración; así como as medidas levadas a cabo pola Santa Alianza para restablecer o Antigo Réxime.
- 20.Coñecer o contido ideolóxico e político do Liberalismo, o Nacionalismo e o Romanticismo.
- 21.Entender os procesos de unificación política de Italia e Alemaña..
- 22.Entender a industrialización como un proceso de transformacións económicas e sociais do século XIX europeo, onde Gran Bretaña foi o berce desta Revolución.
- 23.Identificar os avances técnicos da Revolución Industrial e os sectores industriais pioneiros e recoñecer os factores que permitiron o aumento da produtividade.
- 24.Entender a revolución dos transportes: o ferrocarril e o barco de vapor.
- 25.Comprender o funcionamento e a organización do capitalismo industrial.
- 26.Entender o poder económico e político da burguesía na sociedade industrial do século XIX.
- 27.Recoñecer as causas da conflictividade laboral do movemento obreiro.
- 28.Coñecer os aspectos máis relevantes da teoría marxista, as súas obras e os seus principais defensores.

29. Coñecer os elementos de crítica social do anarquismo e a liña de actuación dos movementos anarquistas ó longo do século XIX.
30. Identificar as características principais da Segunda Revolución Industrial: novas fontes de enerxía e novos sectores industriais.
31. Analizar a Guerra da Independencia como o primeiro intento de realizar en España unha revolución liberal.
32. Comprender a relevancia histórica das Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.
33. Entender os enfrontamentos que tiveron lugar entre liberais e realistas durante o reinado de Fernando VII e os feitos que conduciron á restauración do absolutismo.
34. Coñecer os principais aspectos da revolución liberal: as guerras carlistas e o triunfo do liberalismo e a rexencia de Espartero.
35. Describir a configuración do réxime moderado (1843-1848).
36. Entender o sexenio democrático como o intento de construción dun Estado democrático.
37. Analizar as causas e as consecuencias da crise do 98.
38. Aprender a analizar a España do século XIX, a través da pintura de Goya, como outra forma de se achegar ó coñecemento histórico.
39. Coñecer os aspectos máis destacados da poboación española no século XIX.
40. Identificar os conceptos básicos da reforma agraria liberal.
41. Coñecer o proceso de industrialización en España.
42. Coñecer o desenvolvemento da minería, a siderurxia e a construción do ferrocarril durante este período.
43. Analizar o desenvolvemento da industria debido ás novas fontes de enerxía: A electricidade e o petróleo.
44. Coñecer os cambios e transformacións da sociedade española e a súa relación co

proceso de industrialización: paso da sociedade estamental á sociedade de clases.

- 45.Describir a aparición e actuación dos movementos obreiros en España.
- 46.Coñecer os aspectos máis destacados da poboación española no século XIX.
- 47.Analizar as causas e as consecuencias dos fenómenos coloniais no século XIX.
- 48.Describir as formas de organización e explotación das colonias.
- 49.Coñecer o alcance dos grandes imperios coloniais do século XIX.
- 50.Explicar cómo se produciu a repartición de África e o dominio das grandes rutas marítimas.
- 51.Identificar as causas que desencadearon a Primeira Guerra Mundial.
- 52.Comprender as alianzas entre os dous bloques enfrontados na Gran Guerra.
- 53.Explicar os cambios nas formas de vida, a economía e a política que supuxo o desenvolvemento da guerra.
- 54.Valorar as repercusións económicas, políticas e territoriais da Gran Guerra, centrándose no novo mapa de Europa que resultou do conflito.
- 55.Explicar o resultado dos tratados de paz e valorar a función das organizacións nadas despois da guerra para garantir a paz internacional.
- 56.Coñecer as características típicas do Antigo Réxime da Rusia tsarista.
- 57.Explicar cómo se produciu a revolución de febreiro de 1917 e a caída do tsarismo.
- 58.Describir cómo se produciu a toma do poder na xornada revolucionaria de outubro e cómo se concretou a construción do primeiro Estado socialista.
- 59.Comprender o proceso de formación da URSS e o ascenso de Stalin ó poder.
- 60.Saber as causas que explican o gran crecemento económico e a supremacía dos

- Estados Unidos durante os anos 20.
61. Analizar as causas que provocaron o crac bolsista de 1929 e o desencadeamento da depresión económica xeneralizada.
  62. Describir os factores que favoreceron o ascenso ó poder dos fascismos italiano e alemán no período de entreguerras.
  63. Recoñecer as principais características da ditadura fascista italiana en materia política, económica e social.
  64. Comprender a relación entre a política expansionista nazi e a II Guerra Mundial.
  65. Analizar a arte do período de entreguerras nas súas distintas expresións artísticas.
  66. Analizar a situación económica, política e social de España no primeiro terzo do século XX.
  67. Identificar as causas da revolta popular da Semana Tráxica no marco da política internacional española de principios de século.
  68. Explicar as características do sistema político da Ditadura de Primo de Rivera.
  69. Coñecer o contexto no que se produciu a proclamación da Segunda República española e analizar os principais problemas ós que tivo que facer fronte.
  70. Explicar o programa de reformas realizado durante a República para modernizar e democratizar a sociedade española.
  71. Coñecer as causas que desencadearon a Guerra Civil española.
  72. Analizar a opinión internacional e a postura que adoptaron as distintas potencias europeas con respecto á Guerra Civil española.
  73. Identificar as ofensivas e as batallas máis significativas do conflito e explicar, coa axuda de mapas, a evolución da guerra.
  74. Coñecer os principais destinos da poboación refuxiada e exiliada trala guerra.
  75. Comprender a situación política e económica de España ó finalizar a Guerra Civil.
  76. Coñecer as causas que desencadearon a Segunda Guerra Mundial.
  77. Comprender as alianzas establecidas para formar os dous bloques enfrontados no conflito.

78. Valorar as dimensións económicas e sociais do conflito e a transcendencia histórica dos bombardeos atómicos sobre Hiroshima e Nagasaki.
79. Coñecer as principais conferencias de paz celebradas despois do conflito e valorar a importancia da creación da ONU.
80. Coñecer a evolución de Estados Unidos e a Unión Soviética durante a Guerra Fría e analizar as causas que explican a polarización do mundo en dous bloques antagónicos.
81. Analizar a situación de Alemaña como eixe principal de diversos acontecementos da Guerra Fría: do bloqueo de Berlín á caída do muro.
82. Identificar os principais conflitos da Guerra Fría: a guerra de Corea, Vietnam, etc.
83. Explicar as razóns que conduciron ó período de “coexistencia pacífica” dos anos 50 e 60, destacando os esforzos por limitar a carreira armamentista.
84. Coñecer os factores que permitiron o proceso de descolonización a partir da Segunda Guerra Mundial, e identificar as súas principais etapas: o espertar de Asia, a descolonización de África, a creación do Estado de Israel, etc.
85. Recoñecer a importancia da conferencia de Bandung no proceso descolonizador.
86. Comprender as consecuencias da descolonización: o xurdimento do concepto de Terceiro Mundo e os problemas económicos e sociais dos países que o engloban.
87. Coñecer os factores que, trala Segunda Guerra Mundial, permitiron ós Estados Unidos converterse nunha gran potencia.
88. Analizar a reconstrución da posguerra e a política de contención do comunismo levada a cabo polos Estados Unidos.
89. Entender o proceso de construción da Unión Europea e a consolidación dos sistemas políticos democráticos.
90. Analizar o desenvolvemento dos países do sueste asiático a partir do exemplo do Xapón.
100. Analizar as principais causas da crise nos países industrializados.
101. Coñecer as características da Unión Soviética como unha gran potencia mundial.

102. Entender o proceso de formación dos distintos réximes comunistas na Europa
oriental baixo a influencia da URSS.
103. Identificar os cambios experimentados na URSS trala morte de Stalin, así como
os principais líderes políticos que se sucederon no poder.
104. Comprender a evolución política, social e económica da China maoísta e o
proceso de expansión do comunismo no mundo.
105. Comprender as consecuencias das reformas políticas e económicas iniciadas por
Mikhaïl Gorbachov na Unión Soviética na década dos oitenta.
106. Explicar as causas que conduciron á desintegración territorial, política e
económica da URSS.
107. Entender en que consiste a nova orde internacional e cal é o papel que
desempeña Estados Unidos na escena internacional.
108. Explicar que é o fundamentalismo islámico e cáles son os principais países que
auspiciaron o seu xurdimento.
109. Identificar os principais conflitos bélicos de finais do século XX en Europa,
Asia e África e o papel do terrorismo no panorama internacional.
110. Identificar os aspectos máis destacados do proceso de construción da Unión
Europea.
111. Identificar as principais institucións europeas: Parlamento europeo, Comisión
Europea, Consello de Ministros, Consello Europeo.
112. Identificar as características fundamentais do novo Estado franquista.
113. Describir a política exterior do réxime franquista.
114. Explicar os motivos da política económica autárquica durante a primeira etapa
do franquismo e analizar os seus principais eixes de actuación.
115. Comprender os motivos que provocaron a apertura económica ó exterior do

- réxime franquista na década dos sesenta.
116. Explicar as causas e as consecuencias do crecemento demográfico dos anos 60 e dos movementos migratorios que se produciron no territorio español.
117. Identificar os principais movementos de oposición ó franquismo dentro de España e no exilio, dedicando unha especial atención á actividade guerrilleira contra o réxime.
118. Analizar as causas da crise da ditadura desde principios dos anos 70 e comprender a configuración do mapa político que posibilitou a transición á democracia.
119. Describir a ideoloxía e a composición dos partidos políticos que se enfrontaron nas eleccións democráticas de xuño de 1977.
120. Explicar que eran os Pactos da Moncloa e cales eran os seus obxectivos.
121. Saber como se produciu a redacción e a aprobación da nova Constitución de 1978 e quen participou neste proceso.
122. Comprender a crise e os intentos golpistas na segunda etapa de goberno de UCD.
123. Explicar a estrutura territorial resultante do novo Estado das Autonomías.
124. Comprender as razóns que deron lugar á vitoria do PSOE nas eleccións de 1982 e analizar os trazos máis relevantes dos gobernos sucesivos do PP e PSOE ata as eleccións de 2004.
125. Coñecer a evolución da economía española desde os anos 70 ata a actualidade, e as características da actual sociedade de consumo.
126. Explicar o proceso de incorporación de España á CEE e as consecuencias da súa situación dentro do marco da actual Unión Europea.

127. Analizar os cambios demográficos que experimentou o noso país a finais do século

XX: descenso da natalidade, aumento da esperanza de vida e da inmigración, etc.

128. Explicar as principais características da sociedade da España democrática:

consecución de dereitos e liberdades, a modernización social e a nova

inmigración-

VOCABULARIO ESPECÍFICO que o alumnado deberá manexar ó longo do curso

1º TRIMESTRE

CONCEPTOS: Réxime señorial / Antigo Réxime / Sociedade estamental / Despotismo Ilustrado / Inmovilismo vertical / Gremio / Morgado / Mans mortas / Produción de subsistencia / Monopolio / Compañía Comercial / Proteccionismo económico / Mercantilismo / Absolutismo / Liberalismo político / Parlamentarismo / Ilustración / Desamortización / Sufraxio censatario / Liberalismo doctrinario / Liberalismo revolucionario / Separación de poderes / Soberanía nacional / Constitución / Liberalismo económico ou Libremercado / Man invisible do mercado / Lei da oferta e da demanda / Decretos de Nova Planta / Motín de Esquilache / Sociedades Económicas de Amigos do País / Regalismo / Metrópole / Colonia / Pacto colonial / Motín do Té de Boston / Declaración de Dereitos de Virginia / Revolución Americana / Paz de Versalles / Estados Xerais / Revolución francesa / Cadernos de Queixas / Asemblea Nacional / Asemblea Constituínte / Asalto á Bastilla / Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán / Asemblea Lexislativa / Convención Nacional / Girondinos / Xacobinos ou Montañeses / Sans-coulottes / Consulado vitalicio / Bloqueo Continental / Watterloo / Congreso de Viena / Estado tapón / Santa Alianza / Cuádruple Alianza / Nacionalismo / Nacionalismo centrípeto ou unificador / Nacionalismo centrífugo ou disgregador / Revolución demográfica / Revolución agrícola / Capitalismo / Industrialización / División do Traballo / Taylorismo / Fordismo / Revolución dos Transportes / Transición demográfica / Migracións transoceánicas / Igualdade xurídica / Burguesía /

Proletariado / Sociedade de clases / Clase media / Xornaleiro / Latifundio / Servo / Sindicato / Ludismo / Folga / Sufraxio universal / Anarquismo / Marxismo / Loita de Clases / Ditadura do proletariado / Internacional Obreira / Primeiro de maio / Cartel / Trust / Holding / Sociedades anónimas / Bolsa / Movemento sufraxista / Imperialismo / Conferencia de Berlín / Colonia / Protectorado / Concesión / Guerra de Secesión / Abolicionistas / Escravistas / Tratado de Fontainebleau / Motín de Aranjuez / Asedio / Guerrilla / Afrancesado / Fernandino / Restauración absolutista / Pronunciamento / Trienio Liberal / Guerra Carlista / Moderados / Progresistas / Demócratas / Republicanos / Movemento cantonalista / Quenda pacífica / Monarquía constitucional / Caciquismo / Pucherazo / CNT / UGT / PSOE.

PERSONAXES: Luis XIV / Montesquieu / Voltaire / Rousseau / John Locke / Adam Smith / Felipe de Anjou / Carlos III / Esquilache / Thomas Jefferson / Luis XVI / Robespierre / Marat / Napoleón Bonaparte / Bismarck / Guillermo I / Cavour / Victor Manuel II / Garibaldi / Simón Bolívar / San Martín / James Watt / Fulton / Stephenson / Karl Marx / Mijail Bakunin / Emmeline Pankhurst / Victoria I / Abraham Lincoln / Xosé Bonaparte / Fernando VII / Coronel Riego / Mª Cristina de Borbón / Isabel II / Xeneral Narváez / Mendizábal / Espartero / Madoz / Amadeo I de Savoia / Xeneral Pavía / Xeneral Martínez Campos / Antonio Cánovas del Castillo / Práxedes Mateo Sagasta / Pablo Iglesias.

2º TRIMESTRE

CONCEPTOS: Paz Armada / Tripla Alianza / Tripla Entente / Paz de París / Tratado de Versalles / Sociedade de Nacións / Economía de Guerra / Cuestión de Oriente/ Internacionalismo / Autocracia / Bolcheviques / Mencheviques / Duma / Komintern / Soviet / Kulaks / Sovjuz / Koljuz / Gulag / Purgas / Stajanovismo / NEP /Espírito de Locarno / Especulación / Superproducción / Crack do 29 / Tipo de xuro / New Deal / Fascismo / Nazismo / Marcha sobre Roma / Espartaquistas / Hiperinflación / República de Weimar / Chanceler / Noite dos coitelos longos / Mein Kampf / Panxermanismo / Noite dos cristais rotos / Antisemitismo / Solución final / Gestapo / S.S. / NSDAP

/ Autarquía / Movemento sufragista / Sociedade de masas / Blitzkrieg ou “Guerra relámpago” / “ Salto de ra” / Bombardeo estratéxico / Conferencia de Ialta / Conferencia de Postdam / Xenocidio / Colaboracionismo / Política de contención / Pacto Antikomintern / Proxecto Manhattan / Bretton Woods / F.M.I. / Guerra Fría / O.N.U.

PERSONAXES: Guillerme II / Bismarck / Tsar Alexandre II / Kerensky / Lenin / Stalin / Hindenburg / Hitler / Mussolini / Himmler / Goebbels / Roosevelt / Churchill / Rommel / Mc Arthur / Hideki Tojo.

3º TRIMESTRE

CONCEPTOS: Guerra Fría / Bloque occidental / Pactos bilaterais / Bloque comunista / Países satélites / OTAN / COMECON / Pacto de Varsovia / Plan Marshall / Carreira espacial / Equilibrio do terror / Conflitos de baixa intensidade / Carreira armamentística / Bloqueo de Berlín / Guerra de Corea / Distensión ou “coexistencia pacífica “ / Muro de Berlín / Crise dos misiles / Guerra de Vietnam / Vietcong / Crise dos “euromisiles” / Proxecto de Defensa estratéxica / Cortina de aceiro / Democracia popular / Plans quinquenais/ Descolonización / Negritude / Panafricanismo / Sionismo / ANP / OLP / Movemento de países non alineados / Neocolonialismo / Terceiro mundo / Conferencia de Bandung / Panarabismo / Política neoliberal / Sociedade de consumo / Movemento hippy / CEE / Tratado de Roma / Mercado común / Sistemas pluripartidistas / Estado do Benestar / Milagre xaponés / Modelo asiático de desenvolvemento / “Tigres asiáticos” / “Desestalinización” da URSS / Primavera de praga / Kuomintang / Gran Salto Adelante / Revolución cultural / Longa marcha de Mao / Keynesianismo / Gulag / Zaibatsu / Sistema franquista / Censura / Nacionalcatolicismo / Autarquía / División Azul / Maquis / Racionamento / Mercado negro / FET y de las JONS / “ Movemento Nacional” / Tecnócratas / Plan de Estabilización / Baby Boom / Divisas / Éxodo rural / CCOO / GRAPO / FRAP / ETA / Marcha Verde / Perestroika / Glasnot / Tratado de Maastricht / UE / Tratado de Lisboa.

PERSONAXES: Churchill / Harry Truman / Iuri Gagarin / John F. Kennedy / Fidel Castro / Lindon Johnson / Richard Nixon / Leónidas

Breznev / Mijail Gorbachov / Ronald Reagan / Ho Chi Minh / Sukarno / Gadafi / Yasser Arafat / Martin Luther King / Eisenhower / Augusto Pinochet / Jomeini / Francisco Franco / Manuel Fraga / Castelao

11.1.1.4. COMPETENCIAS CLAVE

COMPETENCIA SOCIAL E CIDADÁ

- Comprender o concepto de tempo histórico.
- Identificar a relación multicausal dun feito histórico e as súas consecuencias.
- Coñecer as grandes etapas e os principais acontecementos da Historia contemporánea.
- Comprender o funcionamento das sociedades, o seu pasado histórico, a súa evolución e transformacións.
- Recoñecer e asumir os valores democráticos; aceptar e practicar normas sociais acordes con eles.
- Expresarse de forma asertiva e mostrar unha actitude favorable ao diálogo e ao traballo cooperativo.

COÑECEMENTO E A INTERACCIÓN CO MUNDO FÍSICO

- Identificar e localizar os principais ámbitos xeopolíticos, económicos e culturais en que se enmarcan os acontecementos da Historia contemporánea.
- Coñecer os distintos usos do espazo e dos recursos que fixeron as sociedades ao longo dos períodos históricos estudados.

COMPETENCIA CULTURAL E ARTÍSTICA

- Comprender a función que as artes tiveron e teñen na vida dos seres humanos.
- Recoñecer os diferentes estilos da arte contemporánea e os cambios que os motivaron.

- Analizar obras de arte de distintas épocas; cultivar o sentido estético e a capacidade de se emocionar.
- Desenvolver unha actitude activa en relación coa conservación e a protección do patrimonio histórico.

TRATAMENTO DA INFORMACIÓN E COMPETENCIA DIXITAL

- Relacionar e comparar a información procedente de diversas fontes: escritas, gráficas, audiovisuais, etc.
- Contrastar a información obtida e desenvolver un pensamento crítico e creativo.
- Elaborar a información transformando os datos recollidos e traducíndoos a outro formato ou linguaxe.
- Empregar as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e a comunicación na procura e o procesamento da información.

COMPETENCIA EN COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA

- Utilizar axeitadamente o vocabulario propio das ciencias sociais para construír un discurso preciso.
- Desenvolver a empatía e interesarse por coñecer e escoitar opinións distintas á propia.
- Utilizar diferentes variantes do discurso, en especial, a descrición e a argumentación.
- Ler e interpretar textos de tipoloxía diversa, linguaxes icónicas, simbólicas e de representación.

COMPETENCIA MATEMÁTICA

- Elaborar e interpretar eixes cronolóxicos.
- Analizar e comprender os datos cuantitativos recollidos en táboas, gráficos e

diagramas.

- Facer cálculos matemáticos sinxelos para analizar e interpretar fenómenos de carácter social.

COMPETENCIA PARA APRENDER A APRENDER

- Desenvolver unha visión estratéxica dos problemas, anticipar posibles escenarios e consecuencias futuras das accións individuais e/ou sociais.
- Buscar explicacións multicausais para comprender os fenómenos sociais e avaliar as súas consecuencias.
- Utilizar distintas estratexias para organizar, memorizar e recuperar a información: esquemas, resumos, etc.
- Participar en debates e contrastar as opinións persoais coas do resto de compañeiros.
- Desenvolver o gusto pola aprendizaxe continua e a actualización permanente.

AUTONOMÍA E INICIATIVA PERSOAL

- Asumir responsabilidades e tomar decisións con respecto á planificación do proceso de resolución das actividades propostas.
- Interpretar adecuadamente as particularidades de cada situación e de cada problema estudado.
- Saber argumentar de forma lóxica e coherente as explicacións dos conceptos e fenómenos estudados.
- Autorregular a propia aprendizaxe: tomar conciencia do que se sabe e do que falta por aprender; e realizar autoavaliacións do propio traballo.

